

УДК 599.4(477)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728.2748.2025.102.15-20>

Лена ГОДЛЕВСЬКА, канд. біол. наук, ст. дослідник

ORCID ID: 0000-0001-6792-6543

e-mail: lgodlevska@gmail.com

Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, Київ, Україна

Сергій РЕБРОВ, магістр

ORCID ID: 0000-0002-6780-5386

e-mail: sergij.rebrov@gmail.com

ГО "БіоЕкоЛінкс", Лиманка, Україна

КАДАСТР ХІРОПТЕРОФАУНИ ЗАПОВІДНИХ ПАРКІВ УКРАЇНИ

Вступ. Усі види рукокрилих фауни України знаходяться під охороною національного законодавства і потребують збереження та моніторингу. Ці завдання особливо актуальні для територій природно-заповідного фонду (ПЗФ). Одним із найменш досліджених щодо фауни об'єктів ПЗФ України є парки. Метою роботи є представлення реферативного кадастру з хіроптерофауни заповідних парків, обстежених авторами. До статті увійшли дані по 42 парках у 10 адміністративних областях України. З них 41 парк має статус об'єкта ПЗФ України (з категоріями: парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва – 34, дендрологічні парки – 3, заповідні урочища – 2, пам'ятки природи – 2); 1 парк належить до території історико-культурного заповідника. Цільові дослідження хіроптерофауни абсолютної більшості парків були проведені вперше. Період досліджень охоплює 2011–2021 рр.

Методи. Проводили акустичні спостереження за допомогою ультразвукових детекторів, відлов і контактний огляд тварин, пошук сховищ.

Результати. Сумарно зареєстровано 16 видів (у межах одного парку – до 12 видів). Найбільш поширені види (виявлені в понад половині обстежених нами парків): *Nyctalus noctula*, *Eptesicus serotinus*, *Pipistrellus nathusii*, *Pipistrellus pygmaeus*, *Myotis daubentonii*, *Nyctalus leisleri*. Серед інших зареєстровані види, занесені до списку Резолюції 6 Бернської конвенції: *Barbastella barbastellus*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis dasycneme*. Для більшості видів ($n=13$) у межах обстежених об'єктів підтверджене розмноження. Попутним пошуком сумарно виявлено 122 сховища (80 – в деревах, 42 – в асоційованих із парками спорудах).

Висновки. Наведений кадастр є першим у своєму роді в Україні – як у плані інвентаризації фауни рукокрилих заповідних парків, що здебільшого залишаються поза увагою фауністичних досліджень і моніторингу, так і в контексті обліку охоронюваних видів тварин "малих" категорій та об'єктів ПЗФ України. Подані в ньому дані можуть бути використані для охорони й моніторингу фауни, а також урахування питань збереження рукокрилих при розробленні проєктів утримання та реконструкції обстежених парків і асоційованих із ними споруд.

Ключові слова: рукокрилі, фауна, збереження, моніторинг, природно-заповідний фонд України, парки.

Вступ

Усі види рукокрилих фауни України перебувають під охороною національного законодавства і потребують збереження та моніторингу. Це особливо актуально для природно-заповідного фонду (ПЗФ), території та об'єкти якого виділені з метою збереження ландшафтного й біологічного різноманіття і забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища (Про природно-заповідний..., 1992).

Комплексні дослідження фауни, зокрема хіроптерофауни, заповідних об'єктів зазвичай проводять у межах територій ПЗФ найвищих категорій та/або таких, що мають значну площу: природних і біосферних заповідників, національних парків, а також ландшафтно-регіональних парків. Для трьох перших категорій, відповідно до Закону України "Про природно-заповідний фонд України", мають вести літописи природи, які відображають результати спостережень за станом природного середовища заповідної території. Юридично закріплена вимога до ведення літописів фактично сприяє проведенню комплексних фауністичних і флористичних інвентаризацій у межах їхніх територій.

Разом із тим ПЗФ України, окрім зазначених, включає об'єкти інших категорій: заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, а також об'єкти, які закон визначає як штучно створені: ботанічні сади, дендрологічні, зоологічні парки, (певні) пам'ятки природи й парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (Про природно-заповідний..., 1992). Завдання інвентаризації та дослідження біорізноманіття до цих об'єктів закон не застосовує. Отже, ці об'єкти фактично "випадають" із загаль-

ної системи моніторингу, а завдання та підходи щодо збереження біологічного різноманіття в них покладаються на їхніх розпорядників.

Для "природних", за класифікацією зазначеного закону, територій застосовують, по суті, підхід максимально можливого ступеня збереженості природних комплексів та їхніх компонентів. Це, в ідеалі, забезпечує підтримку єдиного (природного) простору існування біологічного різноманіття. Натомість у випадку "штучно створених" об'єктів можливе застосування технічних заходів, що відповідають покладеним на них завданням. Утім, такі заходи (напр., у парках-пам'ятках – санітарні рубки, рубки реконструкції та догляду) можуть суперечити потребам збереження видів, які перебувають під охороною національного законодавства.

До ПЗФ України включено близько 700 парків (Державний кадастр..., 2024). (У цій статті термін "парки", якщо не зазначено інше, ми використовуємо для позначення ділянок із переважно деревинним типом рослинності, первинно облаштованих або створених для прогулянок і відпочинку.) Загальна площа територій тих парків, які мають категорію парків-пам'яток садово-паркового мистецтва і дендрологічних парків (тобто "штучно створених"), становить понад 15700 га (додатково: деякі парки мають охоронний статус в інших категоріях ПЗФ). Проте цільових досліджень фауни рукокрилих таких об'єктів майже не проводили.

У ході дослідження хіроптерофауни регіонів України нами були зібрані, зокрема, дані по рукокрилих заповідних парків. Частина цих даних була раніше опублікована, але не завжди з прив'язкою до конкретного парку як

© Годлевська Лена, Ребров Сергій, 2025

об'єкта ПЗФ. Крім того, ці дані представлені в різних публікаціях. Усе це разом ускладнює їх залучення для практичної природоохоронної діяльності та моніторингу об'єктів тваринного світу, зокрема в межах досліджуванних заповідних територій.

Метою цієї роботи є представлення реферативного кадастру із хіроптерофауни заповідних парків, обстежених авторами у 2011–2021 рр. До нього увійшли дані з 42 парків у 10 областях України. Абсолютна більшість парків була обстежена щодо рукокрилих уперше.

Методи

Дослідження виконували впродовж 2011–2021 рр. Проводили: 1) акустичні обліки за допомогою ультразвукових детекторів (Pettersson Elektronik D200 та B240; Echometer Wildlife Acoustics); 2) відлови павутинними сітками; 3) пошук і локалізацію сховищ (прямим оглядом потенційних місць сховищ та/або за реєстрацію соціальних сигналів і роїння). Роботу в межах одного

парку проводили як із застосуванням усіх трьох зазначених методів, так і одного чи двох. Хоча (у деяких парках) проводили спрямований пошук сховищ, проте схема роботи не передбачала виявлення їхньої максимальної або абсолютної кількості. Тривалість роботи по кожному з паркових / маєтково-паркових об'єктів – від декількох годин до двох (в одному випадку – трьох) ночей. Усі парки були обстежені влітку; усі, окрім одного (Атаманського), – упродовж репродуктивного сезону рукокрилих, що дозволило отримати дані щодо розмноження видів. Узимку було здійснено обстеження підземних порожнин (льохи, підвали) у межах двох парків або на дотичних до них ділянках.

До цієї роботи увійшли дані по заповідних парках у таких областях: Вінницькій (7 парків), Житомирській (9), Київській (3), Кіровоградській (1), Миколаївській (2), Одеській (2), Полтавській (6), Херсонській (1), Черкаській (4) і Чернігівській (7); разом 42 парки (рис. 1).

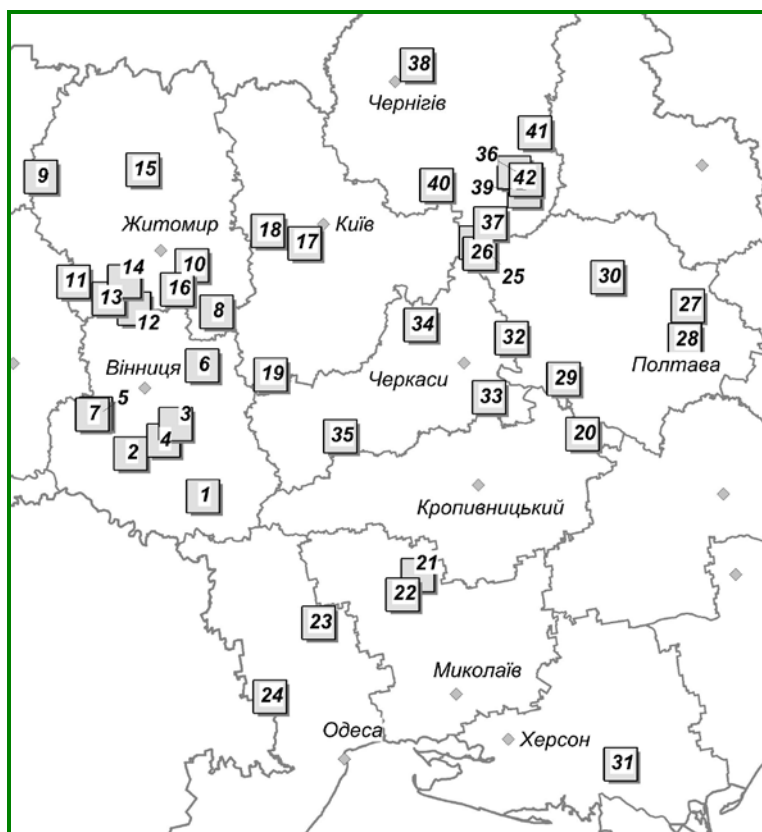

Рис. 1. Розташування обстежених парків

З обстежених парків 34 мають охоронну категорію парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 3 – дендрологічних парків, 2 – заповідних урочищ, 2 – пам'яток природи. Один парк (Качанівський) розташований у межах історико-культурного заповідника.

Площа обстежених парків – від 8 до понад 400 га (Державний кадастр..., 2024). Більшість (41) з парків мають вік понад 100 років. Переважно вони належать до колишніх садибно-маєткових комплексів. Найстарішими парками є Печерський, Чернятинський, Верхівнянський; вони були закладені у другій половині – наприкінці XVII століття (Липа, 1961). Наймолодший парк – ім. Т. Шевченка в м. Боярка – закладений у другій половині XX століття.

До реєстру увійшли спостереження рукокрилих, ідентифікованих до виду. До списку хіроптерофауни того чи іншого парку віднесено реєстрації видів, зроблені в межах явної паркової зони та безпосередньо прилеглих до неї ділянок (смугою бл. 100 м). Надземну частину будівлі (незалежно від її конфігурації та розміру) у разі виявлення в ній кажанів прийнято за одне сховище, підземну – за окреме одне сховище.

Використані акроніми видових назв видів. BBAR – *Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774) – широковух європейський; ESER – *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774) – лилик пізній; MBEC – *Myotis bechsteinii* (Kuhl, 1817) – нічниця довговуха; MBRA – *Myotis brandtii* (Eversmann, 1845) – нічниця Брандта; MDAS – *Myotis dasycneme* (Boie, 1825) – нічниця ставкова; MDAU –

Myotis daubentonii (Kuhl, 1817) – нічниця водяна; MNAT – *Myotis nattereri* (Kuhl, 1817) – нічниця війчаста; NLEI – *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817) – вечірниця мала; NNOC – *Nyctalus noctula* (Schreber, 1774) – вечірниця руда; PAUR – *Plecotus auritus* (Linnaeus, 1758) – вухань бурий; PAUS – *Plecotus austriacus* (Fischer, 1829) – вухань сірий; PKUH – *Pipistrellus kuhlii* (Kuhl, 1817) – нетопир білосмугий; PNAT – *Pipistrellus nathusii* (Keyserling & Blasius, 1839) – нетопир лісовий; PPIP – *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774) – нетопир карлик; PPYG – *Pipistrellus pygmaeus* (Leach, 1825) – нетопир пігмей; VMUR – *Vespertilio murinus* Linnaeus, 1758 – лилик двоколірний.

Скорочення для позначення охоронного статусу парків: ППМ – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва; ДП – дендрологічний парк; ЗУ – заповідне урочище;

БПП – ботанічна пам'ятка природи; НПП – національний природний парк; РЛП – регіональний ландшафтний парк; ІЗк – історико-культурний заповідник; ДЗ – загальнодержавного значення; МЗ – місцевого значення.

Скорочення для позначення застосованих методів: d – акустичні спостереження; n – відлов, s – реєстрація сховища; n/s – відлов усередині або поруч зі сховищем.

Результати

Сумарно в межах обстежених нами парків і на безпосередньо дотичних до них ділянках зареєстровано 16 видів. Переліки видів, а також їхній підтверджений репродуктивний статус, по кожному з обстежених парків наведені в табл. 1. Там само наведена інформація щодо кількості виявлених сховищ кажанів у кожному з парків (і в межах прилеглої смуги).

Таблиця 1

Види рукокрилих та їхні сховища в обстежених заповідних парках (за даними авторів)

Область / парк	BBAR	ESER	MBEC	MBA	MDAS	MDAU	MNAT	NLEI	NNOC	PAUR	PAUS	PKUH	PNAT	PPIP	PPYG	VMUR	N видів: разом / розмнож.	Сховища: дерева / антроп.
Вінницька область																		
1. Верхівський		+				+			b				b		b		5 / 3	2 / -
2. Дербинський		b	+			b	+	b	b	+	b	+	+	b	b		12 / 7	2+ / 3
3. Немирівський						b			b		+				b		4 / 3	nd
4. Печерський		+				b	+	+	b	+	b	+	b		b		10 / 5	1 / 1
5. Северинівський						b		b	b				+		b		5 / 4	2 / -
6. Спичинський		b				b			+				+				4 / 2	- / 1
7. Чернятинський	b	+			+	b		+	b		+				b		8 / 4	3+ / 1
Житомирська область																		
8. Верхівнянський		+				b			b	b			b		b		6 / 5	4+ / 2
9. Городницький		+				b			b						b		4 / 3	-
10. Івницький		b				b	+	+	b	b			b		b		8 / 6	5+ / 3
11. Новочорторійський		b				b			b						b		4 / 4	- / -
12. Райгородський		b				+		b	+			b	b		b		7 / 5	- / 1
13. Трощанський		b		b	b	b		+	b	b			b		b		9 / 8	- / -
14. Турчинівський		+				b		b	b				b		b		6 / 5	4 / 2
15. Ушомирський	b	b						b	b	+			b		b		7 / 6	nd
16. Червонський		+				+			+				+		b		5 / 1	1 / -
Київська область																		
17. м. Боярка, парк ім. Т. Шевченка		+						+	+			+	+		+		6 / nd	nd
18. Копилівський		+				+			b	+		b					5 / 2	1 / 2
19. П'ятигірський						+			b				b				4 / 2	2 / -
Кіровоградська область																		
20. Онуфріївський		+				b			b	b		b	b		b		7 / 6	- / 1
Миколаївська область																		
21. Братський (ім. Живковича)		+				+		+	+		+	+	+		+		8 / nd	4 / -
22. Трикратський ліс, урочище "Лабіринт"		b				b		b	b		b	+	+		b		8 / 6	1 / -
Одеська область																		
23. Мар'їн Гай		b				b		b	b		b	b	+		b		8 / 7	10+ / 1
24. Кардамичівський						b		b	+		+		+		+		6 / 2	1 / 1
Полтавська область																		
25. Березоворудський		+				b		b	b	+b		+	b		+		8 / 5	7+ / 1
26. Вікторійський								+	+				+				3 / nd	1 / -
27. Писарівщанський		b				b		b	b								3 / 3	1 / 1
28. Полтавський міський		b				b		b	b	b			b		b		7 / 7	5 / -
29. Устимівський		b							b	b		b	b				5 / 5	- / 1
30. Хомутецький		b			b	b		b	b	b			b		b		8 / 8	5 / 4
Херсонська область																		
31. Асканія-Нова		+				+			+		+	+	+		+		7 / nd	- / 2

Закінчення табл. 1

Область / парк	BBAR	ESER	MBEC	MBA	MDAS	MDAU	MNAT	NLEI	NNOC	PAUR	PAUS	PKUH	PNAT	PPIP	PPYG	VMUR	N видів: разом / розмнож.	Сховища: дерева / антроп.
Черкаська область																		
32. Велико-Бурімський		b				b			b				b		b		5 / 5	- / 1
33. Атаманський	+					+	+	+	+	+			+		+		8 / nd	nd
34. Михайлова гора		+			+			b	b		b		b		b		7 / 5	4 / 4
35. Тальнівський		b						+	b	b			+		+		6 / 3	1 / -
Чернігівська область																		
36. Качанівський		+						b	b	+			b		b		6 / 4	3+ / -
37. Линовиця (ім. Т. Г. Шевченка)		b				b			b				b		b		5 / 5	4+ / 1
38. Седнівський (Лизогубівський)		+				+			b	+			+		+	+	7 / 1	- / 1
39. Сокиринський		+						b	b				+		+		5 / 2	4 / 1
40. Софіївський		b						b	b	b			b		+		6 / 5	- / -
41. Тиницький		+				+		+	+	b		+	+		b	+	9 / 2	- / 3
42. Тростянець		+				b			b				b		b		5 / 4	1 / 1
Разом	3	36	1	1	4	32	4	26	42	18	10	13	36	1	36	2	16 / 13	80 / 42

Примітки

+ – вид наявний; b – підтверджено розмноження виду (за фактом контактної реєстрації розродчих (вагітних, лактуючих або з ознаками недавньої лактації) самиць та/або ювенільних особин у виводковий сезон (з 15 травня по 15 серпня); nd – нема даних.

Охоронний статус парків, дата їх обстеження та застосовані методи: • 1 – ППМ ДЗ, 22.07.2014, d, n, s; • 2 – ППМ МЗ, 27–28.06.2017, d, n, n/s, s; • 3 – ППМ ДЗ, 26.06.2017, n; • 4 – ППМ ДЗ, 28–29.06.2015, d, n, n/s, s; • 5 – ППМ МЗ, 24.06.2017, d, n, s; • 6 – ППМ МЗ, 26.06.2015, d, n, s; • 7 – ППМ ДЗ, 25.06.2017, d, n, s; • 8 – ППМ ДЗ, 08.08.2011, 03.07.2015, d, n, n/s, s; • 9 – ППМ ДЗ, 26.07.2015, n; • 10 – ППМ ДЗ, 14-15.07.2017, d, n, n/s, s; • 11 – ППМ ДЗ, 27.07.2015, n; • 12 – ППМ МЗ, 05.07.2015, n, s; • 13 – ППМ ДЗ, 06-07.08.2016, d, n; • 14 – ППМ МЗ, 08.08.2016, d, n, n/s, s; • 15 – ППМ МЗ, 22.07.2015, n; • 16 – ППМ МЗ, 04.07.2015, d, n, s; • 17 – ППМ МЗ, 21.07.2019, 29.08.2022, d; • 18 – ППМ МЗ, 19.06.2017, d, n, n/s, s; • 19 – ППМ МЗ, 27.07.2018, d, n, s; • 20 – ППМ ДЗ, 19.07.2015, n, s; • 21 – ППМ МЗ, 01.07.2020, d, s; • 22 – ЗУ МЗ // НПП "Бузький Гард", 30.06.2020, d, n, s; • 23 – ППМ МЗ, 04.07.2020, d, n, s; • 24 – ППМ ДЗ, 30.06.2017, d, n/s, s; • 25 – ППМ ДЗ // НПП "Пирятинський", 14.07.2013, 11.04.2016, d, n, s; • 26 – БПП МЗ, 25.07.2016, d; • 27 – ППМ МЗ // РЛП "Диканський", 17.07.2013, n, n/s; • 28 – ППМ ДЗ, 15.05.16, 28.07.16, n, s; • 29 – ДП ДЗ, 18.07.2015, n, s; • 30 – ППМ ДЗ, 15-16.07.2013, n, n/s, s; • 31 – ДП ДЗ, 11.06.2021, d; • 32 – ППМ // НПП "Нижньосульський", 16.07.2015, n, n/s, s; • 33 – ЗУ МЗ, 26.08.2018, d, n; • 34 – ППМ МЗ, 29.06.2016, n, n/s; • 35 – ПП ДЗ, 19.07.2014, n, n/s; • 36 – ІЗК, 20.07.2013, n; • 37 – БПП МЗ, 04.07.2014, n, n/s, s; • 38 – ППМ МЗ, 03.06.2015, d, n; • 39 – ППМ ДЗ, 19.07.2013, d, n, n/s, s; • 40 – ППМ МЗ, 12.07.2016, d, n; • 41 – ППМ МЗ, 09.06.2014, d, n, n/s, s; • 42 – ДП ДЗ // НПП "Ічнянський", 31.05-01.06.2015, d, n, n/s, s.

Більш детальна інформація по авторських знахідках рукокрилих у межах досліджених парків наявна в таких публікаціях: парки 1–20, 33, 35 (Godlevska et al., 2022), 24 (Годлевська та ін., 2018), 25–30, 32, 34, 36–42 (Годлевська, & Ребров, 2018; Годлевська та ін., 2016 (парк 38)), парк 31 (Годлевська та ін., 2022). Додаткові дані по парку 17 і детальні дані по парках 21–23 раніше не публікували.

Найбільш поширені види (zareєстровані в понад половині обстежених нами парків): *N. noctula*, *E. serotinus*, *P. nathusii*, *P. pygmaeus*, *M. daubentonii*, *N. leisleri*. Найбільш рідкісні види (zareєстровані тільки в одному чи двох парках): *M. bechstenii*, *M. brandtii*, *P. pipistrellus*, *V. murinus*.

Максимальні кількості видів рукокрилих зафіксовані в Печерському та Деробчинському парках, Вінницька область (10 та 12 видів, відповідно). Найменша кількість видів, а саме 3, була zareєстрована у двох парках Полтавської області – Писарівщанському та Вікторійському.

Наведені в таблиці дані повністю описують результати наших досліджень парків у літній період. Крім того, для двох паркових територій було проведено зимовий огляд підземель, які потенційно можуть слугувати місцями гібернації рукокрилих – у Хомутецькому та Седнівському парках (Годлевська та ін., 2016; Годлевська, & Ребров, 2018). Протягом огляду в підземеллях колишніх маєткових споруд були виявлені одиночні особини

кажанів. У першому – у льосі – 1 ос. *P. auritus*, у другому – у підвалі будинку – 3 ос. *P. auritus*, 3 ос. *E. serotinus*.

У межах парків / територій колишніх маєтково-паркових комплексів сумарно виявлено 80 сховищ у деревах. Усі вони були заселені колоніями кажанів. Максимальна кількість сховищ у деревах, виявлених протягом обстеження одного парку, становила щонайменше 10 (парк "Мар'їн Гай", Одеська область). Крім того, 42 сховища було знайдено в антропогенних спорудах (майже виключно наземних), представлених будівлями колишніх садибно-маєткових комплексів, а також спорудами радянського періоду – як тих, що перебувають у використанні (людиною), так і закинутих.

Дискусія і висновки

Для трьох парків – "Качанівський", "Полтавський міський", "Асканія-Нова" – у давніх публікаціях наявні згадки щодо спостережень окремих (одного, трьох) видів рукокрилих (Формозов, 1927; Великанів, 1930; Попов, 1936; Абеленцев, & Попов, 1956; Гавриленко, 1970). Утім, цільових хіроптерологічних досліджень у них раніше не проводили. У 2000 р. І. К. Поліщук (Поліщук, 2001) провів перше акустичне детектування рукокрилих в Асканії-Нова, зокрема в межах зоопарку і дендропарку. Для їхньої території автор констатує загальну присутність рукокрилих і зазначає сигнали, які віднесені ним до виду *N. noctula*, на ділянках зі старими деревами. Для парку "Асканія-Нова" А. М. Волох із

колегами (Волох та ін., 2020) указують акустичні реєстрації кажанів у 2013 і 2015 рр., віднесені ними до *Nyctalus lasiopterus* (Schreber, 1780).

Представлені переліки видів за більшістю з парків, очевидно, не є остаточними. Подекуди обстеження парків ми проводили в мінімальному обсязі (протягом обмеженого часу та/або із залученням неповного арсеналу методів). Окрім того, не завжди дослідження проводили за оптимальних погодних умов. Відповідно, у майбутньому списки видів можуть чи будуть доповнені. Певна кількість видів може бути зареєстрована за умови проведення досліджень в інші сезони, зокрема в сезон міграцій або гібернації рукокрилих. Наприклад, в Асканії-Нова відзначали збільшення загальної кількості рукокрилих наприкінці літа (Формозов, 1927; Попов, 1941; Волох та ін., 2021), зумовлене появою мігруючих тварин. Саме в період осінніх міграцій у парку "Аксанія-Нова" були контактено зареєстровані *N. leisleri* (Попов, 1936), *Nyctalus lasiopterus* (Абеленцев, & Попов, 1956), *V. murinus* (Формозов, 1927), а також здійснені згадані вище акустичні спостереження *N. lasiopterus* (Волох та ін., 2020). Ці три види є доповненням до списку видів, зареєстрованих нами в асканійському парку при одноразовому його обстеженні в червні 2021 р. (табл. 1). За наявності в парках підземних сховищ у них, зокрема в зимовий період, можуть бути виявлені деякі інші види.

Водночас у деяких парках кількість видів, виявлених навіть під час короткотривалого обстеження, може бути охарактеризована як дуже висока. Максимальної кількості видів зареєстровані у двох парках Вінницької області (10 і 12 видів) – у межах Придністровського регіону, який є одним із трьох регіонів високого видового різноманіття рукокрилих України (Godlevska et al., 2022). Проте навіть у регіонах, хіроптерофауна яких характеризується меншою видовою різноманітністю, у парках реєстрували значну кількість видів.

Перші три види з найрідкісніших – *M. bechsteinii*, *M. brandtii*, *P. pipistrellus*, *V. murinus* – зареєстровані лише в одному з обстежених паркових об'єктів; останній – у двох. Для цих видів мала кількість реєстрацій пов'язана з їхніми обмеженими зонами поширення в Україні, загалом або в репродуктивний сезон, а також – у випадку з *M. bechsteinii* і, певною мірою, з *M. brandtii* – з їхньою рідкісністю і малою чисельністю.

Окремо слід зазначити знахідки та характер перебування в обстежених парках ще двох рідкісних для України видів: *M. dasycneme* та *B. barbastellus*. Перший вид відмічений у чотирьох парках. У межах колишнього Хомуцького садибно-паркового комплексу (Полтавська область) виявлено материнську колонію цього виду (Годлевська, & Ребров, 2018) – один із двох пунктів реєстрації виду в межах Полтавської області в новітній час (і один із чотирьох по цій області загалом). Ця колонія є однією з небагатьох відомих материнських колоній виду в Україні. Знаходження другого виду – *B. barbastellus* – відмічено в трьох з обстежених парків; у двох із них відзначено його розмноження. Знаходження рідкісних і малочисельних видів указують на значущість парків (зокрема старовинних, які становлять більшість з обстежених нами) для збереження рукокрилих.

Кількість знайдених сховищ кажанів може бути оцінена як висока. Однак отримані цифри не є вичерпними: у деяких парках пошук сховищ не проводили або здійснювали в мінімальному обсязі. Обстеження підземних споруд, розташованих у межах парків, у майбутньому може виявити місця зимівлі рукокрилих, які також потребують уваги в плані збереження.

Усі виявлені види рукокрилих є такими, що перебувають під охороною чинного національного законодавства. Зокрема, усі вони занесені до Червоної книги України, а також охороняються трьома міжнародними договорами, підписаними Україною (Угода EUROBATS, Бернська та Боннська конвенція). Три з виявлених видів (*B. barbastellus*, *M. bechsteinii*, *M. dasycneme*) включені до списку Резолюції 6 Бернської конвенції. Ці види (і їхні сховища) потребують заходів охорони та збереження. Відповідно, будь-які рубки догляду (у т. ч. із видалення сухостійних дерев), роботи з реконструкції територій тощо у парках мають проводитися з урахуванням потреб збереження дендрофільних видів кажанів і середовища їхнього існування. З огляду на велику кількість сховищ, виявлених в антропогенних спорудах, асоційованих із парковими комплексами, увага має бути приділена також утриманню, догляду або реконструкції цих споруд. В європейській практиці існує чимало успішних прикладів збереження рукокрилих у будівлях культурної спадщини (Marnell, & Presetnik, 2010). Цей досвід може бути застосований і в Україні – зокрема при проведенні реставраційних або реконструкційних робіт у старих спорудах колишніх маєткових комплексів.

Наведений кадастр є першим у своєму роді в Україні – не лише в плані інвентаризації фауни рукокрилих заповідних парків, що здебільшого залишаються поза увагою фауністичних досліджень і моніторингу, а й як перша системна ініціатива з обліку охоронюваних видів тварин "малих" категорій та об'єктів ПЗФ України в цілому.

Представлені в кадастрі дані можуть бути використані для практичної охорони і моніторингу фауни, а також урахування питань збереження рукокрилих при розробленні проектів утримання та реконструкції обстежених парків і асоційованих із ними споруд.

Внесок авторів: Лена Годлевська, Сергій Ребров – польові дослідження, опрацювання та аналіз даних, підготовка тексту; Олена Годлевська – концептуалізація.

Подяки, джерела фінансування. Дякуємо М. Савченко, П. Вороб'ю за допомогу в проведенні досліджень 2020 р. Робота з обстеження парків у 2020 р. була проведена за фінансової підтримки фонду "European Mammal Fund". Окремо дякуємо анонімному рецензенту за конструктивні коментарі та зауваження щодо змісту рукопису. Незмінно – уклін і подяка Збройним силам України й усім захисникам України, завдяки яким стала можливою підготовка цієї публікації.

Список використаних джерел

- Абеленцев, В. І., & Попов, Б. М. (1956). Ряд рукокрилих, або кажани – Chiroptera. У І. Г. Підоплічко (Ред.). *Фауна України. Ссавці* (с. 229–446). АН УРСР.
- Великанів, В. (1930). Замітка про кажанів Ніженської округи. *Український мисливець та рибалка*, 11–12, 27–29.
- Волох, А. М., Горлов, П., Сіохін, В., & Поліщук, І. (2020). Визначення видової належності вечірниць велетенської (*Nyctalus lasiopterus*) за виявлення її детектором. *Novitates Theriologicae*, 11, 164–174. <https://doi.org/10.53452/nt1127>
- Волох, А., Горлов, П., Сіохін, В., & Поліщук, І. (2021). Видове різноманіття кажанів (Chiroptera) в Українському Приазов'ї. *Therologia Ukrainica*, 21, 24–36. <https://doi.org/10.15407/TU2104>
- Гавриленко, Н. І. (1970). *Позвоночные животные и урбанизация их в условиях города Полтавы*. ХНУ.
- Годлевська, Л. В., Бузунко, П. А., Ребров, С. В., & Гхазалі, М. А. (2016). Підземні сховища рукокрилих "не-лечерних" регіонів України, за результатами 2002–2015 рр. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*, 71, 178–189.
- Годлевська, Л., & Ребров, С. (2018). Рукокрилі лівобережжя Дніпра в північній частині України. *Therologia Ukrainica*, 16, 25–50. <https://doi.org/10.15407/pts2018.16.025>
- Годлевська, Л., Панченко, П., Ребров, С., Савченко, М., Яковлев, М., Форманюк, О., & Гхазалі, М. (2018). Знахідки рукокрилих на території Причорномор'я України (АР Крим ТА Миколаївська, Одеська,

Херсонська області). *Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ*, 1, 196–203.

Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. (2024). [https://data.gov.ua/dataset/...](https://data.gov.ua/dataset/)

Липа, О. Л. (1961). *Сади і парки України. (Парки-пам'ятки та їх охорона)*.

Поліщук, І. (2001). Літня фауна кажанів Асканії-Нова; дослідження з ультразвуковим детектором. *Novitates Theriologicae: Міграційний статус кажанів в Україні*, 6, 102–105.

Попов, Б. М. (1936). Мамалогічні нотатки. *Збірник праць Зоологічного музею АНУ*, 18, 191–196.

Попов, Б. М. (1941). О сезонных миграциях летучих мышей. *Природа*, 2, 87–90.

Про природно-заповідний фонд України. (1992). Закон України від 16.06.1992 № 2457-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2973-20>

Формозов, А. Н. (1927). О перелетах летучих мышей (Chiroptera, Vespertilionidae). *Доклады АН СССР*, 17, 272–274.

Godlevska, L. V., Rebrov, S. V., Vorobei, P. M., Savchenko, M. O., & Panchenko, P. S. (2022). Bats of Central Ukraine: a synopsis. *Zoodyversity*, 56 (3), 203–232. <https://doi.org/10.15407/zoo2022.03.203>

Marnell, F., & Presetnik, P. (2010). *Protection of overground roosts for bats*. UNEP/EUROBATS Secretariat.

References

Abelentsev, V. I., & Popov, B. M. (1956). Order Chiroptera (Bats). In I. G. Pidoplichko (Ed.). *Fauna of Ukraine. Mammals* (pp. 229–446). Academy of Sciences of the Ukrainian SSR [in Ukrainian].

Formozov, A. N. (1927). About migrations of bats (Chiroptera, Vespertilionidae). *Reports of AS USSR*, 17, 272–274 [in Russian].

Gavrylenko, N. I. (1970). *Vertebrate animals and their urbanization under the conditions of Poltava city*. Kharkiv State University [in Russian].

Godlevska, L. V., Rebrov, S. V., Vorobei, P. M., Savchenko, M. O., & Panchenko, P. S. (2022). Bats of Central Ukraine: a synopsis. *Zoodyversity*, 56 (3), 203–232. <https://doi.org/10.15407/zoo2022.03.203>

Godlevska, L., & Rebrov, S. (2018) Bats of the Left-Bank Dnipro Region in the northern part of Ukraine. *Theriologia Ukrainica*, 16, 25–50 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/pts2018.16.025>

Godlevska, L., P. Buzunko, S. Rebrov, & M. Ghazali. (2016). Underground bat sites of “not-cave” region of Ukraine, on results of 2002–2015. *Visnyk of the Lviv University. Series Biology*, 71, 178–189 [in Ukrainian].

Godlevska, L., Panchenko, P., Rebrov, S., Savchenko, M., Yakovlev, M., Formaniuk, O., & Ghazali, M. (2018). Records of bats in the Black Sea region of Ukraine (Crimea, Mykolaiv, Odessa, Kherson regions). *Materials for the 4th edition of the Red Book of Ukraine. Fauna*, 1, 196–203 [in Ukrainian].

Lypa, O. L. (1961). *Gardens and parks of Ukraine: Park-monuments and their protection* [in Ukrainian].

Marnell, F., & Presetnik, P. (2010). *Protection of overground roosts for bats*. UNEP/EUROBATS Secretariat.

On Nature Reserve Fund. (1992). Law of Ukraine of June 16, 1992. № 2457-XII № 2457-XII [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2973-20>

Polishchuk, I. K. (2001). Summer fauna of bats of AskaniaNova: research with the ultrasonic detector. *Novitates Theriologicae: Migration Status of Bats in Ukraine*, 6, 102–105 [in Ukrainian].

Popov, B. M. (1936). Mammalogical notes. *Collection of Works of the Zoological Museum*, 18, 191–196 [in Ukrainian].

Popov, B. M. (1941). About seasonal migrations of bats. *Природа*, 2, 87–90 [in Russian].

State Cadastre of Territories and Objects of the Nature Reserve Fund. (2024) [in Ukrainian]. [https://data.gov.ua/dataset/...](https://data.gov.ua/dataset/)

Velykaniv, V. (1930). Note on bats of the Nizhyn District. *Ukrainian hunter and fisherman*, 11–12, 27–29 [in Ukrainian].

Volokh, A., Gorlov, P., Siokhin, V., & Polishchuk, I. (2020). Species identification of the greater noctule bat (*Nyctalus lasiopterus*) by its records with detector. *Novitates Theriologicae*, 11, 164–174 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.53452/nt1127>

Volokh, A., Gorlov, P., Siokhin, V., & Polishchuk, I. (2021). Species diversity of bats (Chiroptera) in the Ukrainian Azov Region and features of their residence by seasons. *Theriologia Ukrainica*, 21, 24–36 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/TU2104>

Отримано редакцією журналу / Received: 12.06.25

Прорецензовано / Revised: 11.07.25

Схвалено до друку / Accepted: 28.08.25

Lena GODLEVSKA, PhD (Biol.), Senior Researcher

e-mail: lgodlevska@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6792-6543

I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Sergiy REBROV, Master of Arts

e-mail: sergij.rebrov@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6780-5386

GO "BioEcoLinks", Lymanka, Ukraine

CADASTRE OF BAT FAUNA IN PROTECTED PARKS OF UKRAINE

Background. All bat species in Ukraine are protected by national legislation and require conservation and monitoring. These efforts are especially relevant in the territories of the Nature Reserve Fund (NRF). Parks are among the least studied protected areas in Ukraine with regard to fauna. The aim of this paper is to present a reference cadastre of bat fauna in the protected parks surveyed by the authors.

Methods. The article includes data on 42 parks across 10 administrative oblasts of Ukraine. Of these, 41 parks are protected as part of the Nature Reserve Fund (NRF) of Ukraine, as follows: 34 parks-monuments of landscape art, 3 dendrological parks, 2 protected tracts, and 2 natural monuments. One park is part of a historical and cultural reserve. In the vast majority of these parks, targeted bat surveys were conducted for the first time. The research period: from 2011 to 2021. The methods used included acoustic monitoring with ultrasonic detectors, netting and direct examination of animals, and the search for roosts.

Results. A total of 16 bat species were recorded, with up to 12 species found in a single park. The most widespread species (recorded in more than half of the surveyed parks) were: *Nyctalus noctula*, *Eptesicus serotinus*, *Pipistrellus nathusii*, *Pipistrellus pygmaeus*, *Myotis daubentonii*, and *Nyctalus leisleri*. Among the species recorded were those listed in Resolution 6 of the Bern Convention: *Barbastella barbastellus*, *Myotis bechsteinii*, and *Myotis dasycneme*. Breeding was confirmed for most species ($n = 13$) within the surveyed sites. In total, 122 bat roosts were found during incidental searches: 80 in trees and 42 in buildings associated with parks.

Conclusions. This cadastre is the first of its kind in Ukraine – both in terms of inventorying the bat fauna of protected parks, which are largely overlooked in faunal research and monitoring, and in accounting for protected animal species within “small-category” protected areas and sites. The data presented here can be used for fauna protection and monitoring, as well as for bat conservation in the planning of maintenance and reconstruction works in the surveyed parks and their associated buildings and structures.

Keywords: bats, fauna, conservation, monitoring, nature reserve fund of Ukraine, parks.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.